

1988 nr. 53 19. maí**Læknalög**

Tóku gildi 1. júlí 1988, að undanskilinni 26. gr. sem tók gildi 1. janúar 1989. Breytt með 1. 50/1990 (tóku gildi 31. maí 1990), 1. 116/1993 (tóku gildi 1. jan. 1994; EES-samningurinn: VII. viðauki tilskipun 75/362/EBE og 75/363/EBE), 1. 50/1996 (tóku gildi 1. jan. 1997), 1. 76/1997 (tóku gildi 1. júlí 1997), 1. 68/1998 (tóku gildi 1. jan. 1999), 1. 82/1998 (tóku gildi 1. okt. 1998), 1. 30/2002 (tóku gildi 16. apríl 2002), 1. 76/2002 (tóku gildi 17. maí 2002), 1. 72/2003 (tóku gildi 10. apríl 2003) og 1. 89/2003 (tóku gildi 10. apríl 2003).

I. kafli. Lækningaleyfi og sérfræðileyfi.

■ **1. gr.** [Rétt til þess að stunda lækningar hér á landi og kalla sig lækni hefur:

1. sá sem fengið hefur leyfi heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra, sbr. 2. og 3. gr.,

2. [sá sem fengið hefur staðfestingu heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra á lækningaleyfi í landi sem er aðili að samningi um Evrópskt efnahagssvæði eða stofnsamningi Fríverslunarsamtaka Evrópu].¹⁾

□ Ráðherra skal með reglugerð setja nánari ákvæði um þá sem stunda mega lækningar hér á landi skv. 2. tölul. 1. mgr.]²⁾

¹⁾ L. 72/2003, 27. gr. ²⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **2. gr.** [Leyfi skv. 1. tölul. 1. mgr. 1. gr. skal veita þeim sem lokið hefur prófi frá læknadeild Háskóla Íslands svo og viðbótarnámi í heilbrigðisstofnunum hér á landi eftir reglum¹⁾ sem ráðherra setur að fengnum tillögum læknadeildar Háskóla Íslands.

□ Viðbótarnámi skv. 1. mgr. má ljúka erlendis við heilbrigðisstofnanir sem fullnægja skilyrðum heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra, læknadeildar Háskóla Íslands og landlæknis.

□ Áður en leyfi er veitt samkvæmt þessari grein skal leita umsagnar landlæknis og læknadeildar Háskóla Íslands.

□ Óheimilt er að veita manni lækningaleyfi ef 2. mgr. 68. gr. almennra hegningarlaga á við um hagi hans eða ef landlæknir eða læknadeild telja hann óhæfan vegna heilsuþrengis, t.d. vegna áfengis- eða eituryljaneyslu, eða vegna þess að hann hafi kynnt sig af alvarlegu hirðuleysi eða ódugnaði í störfum.]²⁾

¹⁾ Rg. 305/1997, sbr. 340/1999 og 435/2005. ²⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **3. gr.** [Veita má manni, sem lokið hefur sambærilegu prófi og um getur í 1. mgr. 2. gr. í landi utan hins Evrópska efnahagssvæðis [og í Sviss],¹⁾ leyfi skv. 1. tölul. 1. mgr. 1. gr. uppfylli hann skilyrði 2. gr. að öðru leyti. Áður en slíkt leyfi er veitt skal leita umsagnar læknadeildar Háskóla Íslands sem getur sett sem skilyrði að viðkomandi gangi undir próf í lögum og reglum er varða störf lækna hér á landi og sanni kunnáttu í mæltu og rituðu íslensku máli. Læknadeild Háskóla Íslands getur krafist þess að umsækjandi sanni kunnáttu sína í læknisfræði með því að gangast undir próf.]²⁾

¹⁾ L. 76/2002, 20. gr. ²⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **4. gr.** Ef nauðsyn krefur má ráðherra eftir meðmælum landlæknis fela læknakandidötum eða læknanemum, sem lokið hafa 4. árs námi, að gegna tilgreindum læknisstörfum um stundarsakir og hefur viðkomandi þá lækningaleyfi á meðan hann gegnir þeim störfum.

□ Í slíkum tilvikum skal læknanemi starfa með lækni.

□ Víkja má frá ákvæðum 2. mgr. telji landlæknir sérstakar ástæður mæla með því.

■ **5. gr.** [Læknir hefur rétt til að kalla sig sérfræðing og starfa sem slíkur hér á landi hafi:

1. hann fengið til þess leyfi heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra,

2. [hann fengið staðfestingu heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra á sérfræðingsleyfi í landi sem er aðili að samningi um Evrópskt efnahagssvæði eða stofnsamningi Fríverslunarsamtaka Evrópu].¹⁾

□ Ráðherra setur reglur um nám sérfræðinga að fengnum tillögum læknadeildar Háskóla Íslands.

□ Áður en leyfi skv. 1. tölul. 1. mgr. er veitt skal leita umsagnar landlæknis og nefndar sem ráðherra skipar til fjögurra ára í senn og í eiga sæti einn fulltrúi Læknafélags Íslands og tveir fulltrúar læknadeildar Háskóla Íslands og skal annar þeirra vera formaður. Varamenn skulu skipaðir með sama hætti.

□ Ráðherra skal með reglugerð²⁾ setja nánari ákvæði um þá sem mega kalla sig sérfræðinga og starfa sem slíkir hér á landi skv. 2. tölul. 1. mgr.]³⁾

¹⁾ L. 72/2003, 28. gr. ²⁾ Rg. 305/1997, sbr. 340/1999 og 435/2005. ³⁾ L. 116/1993, 1. gr.

II. kafli. Réttindi.

■ **6. gr.** [Sá einn á rétt á því að kalla sig lækni og stunda lækningar sem uppfyllir skilyrði 1. gr.]¹⁾ Öðrum er óheimilt að nota starfsheiti eða kynningarheiti sem til þess eru fallin að gefa hugmyndir um að þeir séu læknar eða stundi lækningar, sbr. nánar ákvæði laga þessara um skottulækningar.

¹⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **7. gr.** Læknir getur við störf sín notið aðstoðar annars heilbrigðisstarfsfólks að svo miklu leyti sem slíkt er nauðsynlegt og forsvaranlegt vegna hæfni þess og sérkunnáttu. Starfar það þá á ábyrgð læknis nema önnur lög bjóði annað.

■ **8. gr.** Lækni er heimilt að skorast undan störfum sem stangast á við trúarleg eða siðferðisleg viðhorf hans séu störf in ekki framkvæmd í lækningaskyni.

III. kafli. Skyldur.**A. Árvækni og upplýsingar.**

■ **9. gr.** Lækni ber að sinna störfum sínum af árvækni og trúmennsku, halda við þekkingu sinni og fara nákvæmlega eftir henni.

□ Læknir ber ábyrgð á greiningu og meðferð þeirra sjúklinga sem til hans leita eða hann hefur til umsjónar.

B. Upplýsingar.

■ **10. gr.** Lækni ber að jafnaði að upplýsa sjúkling um ástand, meðferð og horfur. Eigi í hlut barn, unglingur yngri en 16 ára eða sjúklingur, sem ekki getur tileinkað sér upplýsingar, skulu þær veittar foreldri, forráðamanni eða nánasta aðstandanda.

C. Vottorð.

■ **11. gr.** Lækni ber að sýna varkárni og nákvæmni við útgáfu vottorða og annarra læknayfirlýsinga. Skal hann votta það eitt er hann veit sönnur á.

□ [Ráðherra setur nánari reglur¹⁾ um gerð og útgáfu læknisvottorða að fengnum tillögum landlæknis og Læknafélags Íslands og að fenginni umsögn heildarsamtaka launafólks og vinnuveitenda.]²⁾

¹⁾ Rg. 586/1991. ²⁾ L. 50/1990, 1. gr.

■ **12. gr.** Lækni er skylt að láta hinu opinbera í té vottorð um sjúklinga er hann annast þegar slíkra vottorða er krafist vegna viðskipta sjúklinga við hið opinbera.

D. Skyndihjálp.

■ **13. gr.** Lækni ber, sé hann nærstaddur eða sé til hans leitað, að veita fyrstu nauðsynlega læknishjálp í skyndilegum sjúkdóms- eða slysatilfellum nema þeim mun alvarlegri förföll hamli.

E. Sjúkravítjanir.

■ **14. gr.** Lækni, sem stundar almennar lækningar, er skylt, þótt hann sé ekki opinber starfsmaður, að gegna aðkallandi sjúkravítjunum í því heilsugæsluumdæmi þar sem hann starfar nema þeim mun alvarlegri forföll hamli.

F. Þagnarskylda.

■ **15. gr.** Lækni ber að gæta fyllstu þagmælsku og hindra það að óviðkomandi fái upplýsingar um sjúkdóma og önnur einkamál er hann kann að komast að sem lækni.

□ Þetta gildir ekki þjóði lög annað eða sé rökstudd ástæða til þess að rjúfa þagnarskyldu vegna brýnnar nauðsynjar.

□ Samþykki sjúklings, sem orðinn er 16 ára, leysir lækni undan þagnarskyldu. Að öðrum kosti þarf samþykki forráðamanns.

□ Læknir verður ekki leiddur fram sem vitni í einkamálum gegn vilja sjúklings nema ætla megi að úrslit málsins velti á vitnisburði hans eða málið sé mikilvægt fyrir málsaðila eða þjóðfélagið, hvort tveggja að mati dómara. Í slíkum tilvikum ber lækni að skýra frá öllu sem hann veit og telur að hugsanlega geti haft áhrif á málið. Slíkur vitnisburður skal fara fram fyrir luktum dyrum.

□ Læknir getur þrátt fyrir ákvæði þessarar greinar veitt öðrum heilbrigðisstétum upplýsingar sé um að ræða rannsóknir og meðferð sjúklings.

□ Sama þagnarskylda gildir fyrir aðrar heilbrigðisstéttir og aðra sem vinna með lækni.

□ Þagnarskylda fellur ekki niður við lát sjúklings. Mæli ríkar ástæður með því getur lækni látið í té upplýsingar með hliðsjón af vilja hins látna og hagsmunum viðkomandi. Sé lækni í vafa getur hann borið málið undir landlækni.

G. [Meðferð upplýsinga í sjúkraskrá.]¹⁾

¹⁾ L. 50/1990, 2. gr.

■ **16. gr.** [Um skyldu læknis og annarra sem færa sjúkraskrá til þess að afhenda sjúklingi eða umboðsmanni hans afrit skrárinnar, í heild eða að hluta, fer eftir ákvæðum laga um réttindi sjúklings.]¹⁾

¹⁾ L. 76/1997, 1. gr.

H. Auglýsingar.

■ **17. gr.** [Lækni er einungis heimilt að auglýsa læknastrafsemi sína með efnislegum og látlausum auglýsingum þegar hann hefur störf eða breyting verður á aðsetri eða viðtals tíma. Lækni er heimilt að auðkenna sig með nafni, sérgrein, aðsetri, síma og viðtals tíma á dyraspjöldum, nafnspjöldum og lyfseðlum.]¹⁾

□ Læknum og stéttarfélögum þeirra ber að sporna við því að fjallað sé í auglýsingastíl um lækna og störf þeirra í fjölmiðlum. Á sama hátt ber þeim að vinna á móti því að eftir þeim séu höfð ummæli og viðtöl í fjölmiðlum í auglýsingaskyni. Verði ekki komið í veg fyrir það ber viðkomandi lækni eða stéttarfélagi hans jafnskjótt að leiðrétta það sem kann að vera ofmælt. Öðrum en læknum er bannað að auglýsa starfsemi þeirra eða stuðla að því á annan hátt að sjúklingar leiti til ákveðins eða ákveðinna lækna.

¹⁾ L. 30/2002, 24. gr.

I. Eftirlitsskylda.

■ **18. gr.** Læknir er háður eftirliti landlæknis. Ber landlækni að gæta þess að læknir haldi ákvæði laga þessara og önnur ákvæði í heilbrigðislöggjöf landsins. Landlækni heimtir skýrslur af lækni viðvíkjandi störfum hans að heilbrigðismálum í samræmi við reglur¹⁾ þar að lútandi sem ráðherra setur að fengnum tillögum landlæknis og Læknafélags Íslands.

□ ...²⁾

□ ...²⁾

□ Lækni ber að tilkynna landlækni eins fljótt og við verður komið verði hann var við skottulækningar, sbr. 22. gr. laga þessara.

□ ...²⁾

¹⁾ Rg. 227/1991, sbr. 545/1995. ²⁾ L. 68/1998, 1. og 3. gr.

■ **[18. gr. a.** Hafi meðferð heilbrigðisstarfsmanns óvæntan skaða í för með sér skal mál rannsakað til að finna á því skýringar og tryggja eftir því sem kostur er að atvik eigi sér ekki aftur stað. Óvæntur skaði er þegar árangur og afleiðingar meðferðar verða önnur en gert var ráð fyrir í upphafi. Upplýsa skal sjúkling strax um hinn óvænta skaða sé þess kostur. Jafnframt skal gefa sjúklingi kost á að fylgjast með rannsókn máls.

□ Yfirlæknir og hjúkrunardeildarstjóri á heilbrigðisstofnun bera ábyrgð á að óvæntur skaði, sbr. 1. mgr., sé tilkynntur án tafar faglegum yfirstjórnendum stofnunarinnar sem tilkynna málið strax forstöðumanni hennar. Forstöðumaður ákveður hverju sinni, í samráði við faglega yfirstjórnendur, hvort málið skuli jafnframt strax tilkynnt embætti landlæknis. Forstöðumaður ber ábyrgð á að sérhver óvæntur skaði verði rannsakaður, afgreiddur og tilkynntur í samræmi við ákvæði þessarar greinar.

□ Nú verður óvænt dauðsfall á heilbrigðisstofnun sem ætla má að rekja megi til mistaka, vanrækslu eða óhappatilviks við meðferð eða forvarnir vegna sjúkdóms og ber yfirlækni-ir stofnunarinnar þá ábyrgð á að málið sé tilkynnt lögreglu í samræmi við ákvæði laga um dánarvottorð.

□ Heilbrigðisstofnanir skulu tvisvar á ári senda landlækni skýrslur um alla óvænta skaða af meðferð ásamt niðurstöðu rannsókna mála. Landlækni skal árlega senda ráðherra samantekt um óvæntan skaða í heilbrigðisþjónustu og afdrif mála.

□ Sjálfstætt starfandi heilbrigðisstarfsmenn tilkynna óvæntan skaða til embættis landlæknis. Landlækni tekur ákvörðun um hvernig staðið verður að rannsókn málsins.

□ Ráðherra skal setja reglugerð um viðbrögð og rannsókn mála skv. 1. mgr.]¹⁾

¹⁾ L. 68/1998, 2. gr.

IV. kafli. Ávísanir lyfja.

■ **19. gr.** [Landlækni hefur almennt eftirlit með ávísunum lækna á lyf og fylgist með þróun lyfjanotkunar.

□ Landlækni hefur sértækt eftirlit með ávísunum lækna á ávana- og fíknilyf.

□ Landlækni hefur eftirlit með öllum ávísunum lækna á ávana- og fíknilyf til eigin nota.

□ Landlækni sækir upplýsingar í lyfjagagnagrunn vegna eftirlits skv. 1.–3. mgr. eins og nánar er mælt fyrir um í IX. kafla lyfjalaga.]¹⁾

¹⁾ L. 89/2003, 5. gr.

■ **20. gr.** [Verði læknir uppvís að því að ávísá sjálfum sér eða öðrum lyfjum þannig að óhæfilegt þyki leggur landlækni málið fyrir ráðherra sem er þá heimilt að svipta lækni leyfi til þess að ávísá lyfjum, öllum eða einstökum flokkum, enda þyki ekki ástæða til að beita ákvæðum 27. og 28. gr.]¹⁾

¹⁾ L. 89/2003, 6. gr.

■ **21. gr.** [Áður en leyfissvipting fer fram skv. 20. gr. skal lækni veittur andmælaréttur.

□ Lækni, sem ekki hefur leyfi til ávísána á tiltekin lyf, má með leyfi ráðherra að höfðu samráði við landlækni semja við annan lækni um að annast nauðsynlegar ávísanir slíkra lyfja.

□ Ráðherra getur afturkallað leyfissviptinguna samkvæmt þessum kafla að fengnum tillögum landlæknis og Lyfjastofnunar.¹⁾

¹⁾ L. 89/2003, 7. gr.

V. kafli. Skottulækningar.

■ **22. gr.** Hvers konar skottulækningar eru bannaðar hér á landi.

□ Það eru skottulækningar er sá sem ekki hefur leyfi samkvæmt lögum þessum býðst til þess að taka sjúklinga til lækninga, gerir sér lækningar að vinnu, auglýsir sig eða kallar sig lækni, ráðleggur mönnum og afhendir þeim lyf sem lyfsalar mega einir selja.

■ **23. gr.** Um lyfja- og lækningaáhaldauglýsingar fer samkvæmt VII. kafla lyfjalaga nr. 108/1984.¹⁾ Auglýsingar um lækningarmátt drykkja, matvæla, neyslu- og nauðsynjavara og annars eru bannaðar.

□ Bannaðar eru auglýsingar um sjúkrahús og hvers konar heilbrigðisstofnanir fram yfir nafn og stað.

□ Auglýsingar um lyf, lækningaáhöld, sjúkrahús og heilbrigðisstofnanir eru þó leyfðar í blöðum og tímaritum sem gefin eru út fyrir heilbrigðisstéttir.

¹⁾ Nú l. 93/1994.

VI. kafli. Almenn ákvæði.

■ **24. gr.** Lækni, sem ekki hefur til þess leyfi, er óheimilt að kalla sig, auglýsa sig eða gefa á annan hátt í skyn að hann sé sérfræðingur og gildir hið sama um sérfræðing ef hann gefur í skyn að hann sé sérfræðingur í annarri grein en þeirri sem hann hefur sérfræðingsleyfi í. Lækni er óheimilt að ávísa lyfjum undir því yfirsíkinu að þau eigi að fara til lækninga en vitandi að þau verði notuð í öðru skyni, t.d. til nautnar eða til sölu í hagnaðarskyni.

■ **25. gr.** Lækni er óheimilt að lána nafn sitt ákveðinni lækningastarfsemi nema hún fari að fullu fram á hans ábyrgð samkvæmt ráðleggingum hans og undir eftirliti hans.

■ **26. gr.** [Lækni er óheimilt að reka lækningastofu eftir 75 ára aldur. Heilbrigðisráðherra getur þó, að fenginni umsókn viðkomandi læknis og samkvæmt meðmælum landlæknis, veitt undanþágu frá þessu ákvæði til eins árs í senn.]¹⁾

¹⁾ L. 50/1990, 5. gr.

VII. kafli. Viðurlög.

A. [Brottfall og svipting lækningaleyfis og staðfestingar á lækningaleyfi].¹⁾

¹⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **27. gr.** Lækni, sem brýtur gegn ákvæðum þessara laga, má svipta lækningaleyfi þó að ekki teljist sannað að brotið hafi valdið tjóni sé það þess eðlis að það verði að teljast honum sérstaklega ósamboðið, svo sem ef um er að ræða röng og villandi læknisvottorð eða læknisumsagnir að órannsök- uðu máli, lausmæli um einkamál sem hann hefur komist að sem lækni, alvarlegt hirðuleysi eða ódugnað í störfum sínum eða annað atferli sem fer í bága við III. kafla laga þessara.

□ Sé um að ræða ítrekuð brot eða megi dæma í fangelsi fyrir brot gegn lögum þessum skal svipta lækni lækningaleyfi.

□ [Nú er einstaklingur, sem hér starfar á grundvelli leyfis skv. 2. tölul. 1. mgr. 1. gr. eða 2. tölul. 1. mgr. 5. gr., sviptur

því leyfi og fellur þá niður heimild hans til að starfa á grundvelli þess hér á landi.

□ Ákvæðum þessa kafla skal beitt eftir því sem við á gagnvart þeim sem fengið hafa staðfestingu heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra skv. 2. tölul. 1. mgr. 1. gr. eða 2. tölul. 1. mgr. 5. gr.]¹⁾

¹⁾ L. 116/1993, 1. gr.

■ **28. gr.** Landlækni ber, verði hann þess var að lækni vanrækir skyldur sínar, fer út fyrir verksvið sitt eða brýtur í bága við fyrirmæli heilbrigðisлага landsins, að áminna hann. Áminning skal vera skrifleg og rökstudd. Landlæknir sendir afrit áminningar til heilbrigðisráðherra.

□ Komi áminning ekki að haldi eða sé um að ræða óhæfu í læknisstörfum ber landlækni að skýra ráðherra frá málinu og gera tillögur um hvað gera skuli. Getur þá ráðherra úrskurðað að viðkomandi skuli sviptur lækningaleyfi að fullu eða tímabundið, en skjóta má þeim úrskurði til dómstóla.

□ Það telst óhæfa í læknisstarfi þegar lækni uppfyllir ekki þau skilyrði sem krafist var þegar hann fékk lækningaleyfi, t.d. vegna heilsubreysts sem geri hann lítt hæfan, óhæfan eða jafnvel hættulegan við störf vegna vímuefnaneyslu eða vegna þess að hann hafi kynnt sig að alvarlegu hirðuleysi eða ódugnaði í störfum.

■ **29. gr.** Lækni, sem sviptur hefur verið lækningaleyfi að fullu samkvæmt þessum kafla, getur fengið lækningaleyfi á ný, en aðeins samkvæmt ákvæðum I. kafla.

B. *Aðrar refsingar.*

■ **30. gr.** Brot gegn ákvæðum laga þessara varða auk sviptingar lækningaleyfis, sbr. 27. og 28. gr., sektum [eða fangelsi allt að 2 árum].¹⁾

□ Sé um að ræða brot af ásetningi eða vítaverðu gáleysi skal refsa með [fangelsi allt að 2 árum]¹⁾ og/eða sektum. Fyrir minni háttar brot skal refsa með sektum en með [fangelsi allt að 1 ári]¹⁾ og/eða sektum hafi viðkomandi sætt áminningu landlæknis áður.

□ Sé um ítrekuð brot að ræða skal dæma í fangelsi og/eða sektir.

¹⁾ L. 82/1998, 193. gr.

■ **31. gr.** Með brot gegn lögum þessum skal farið að hætti opinberra mála.

VIII. kafli. Gildistaka.

■ **32. gr.** Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 1988. . . .

■ **Ákvæði til bráðabirgða.** Ákvæði laga þessara um veitingu lækningaleyfis og sérfræðileyfa ná ekki til þeirra sem slík leyfi hafa ótakmörkuð eða takmörkuð þegar lögin ganga í gildi. Önnur ákvæði þessara laga gilda hins vegar að öllu leyti um þessa aðila.

□ [Fram til 1. janúar 2005 skal vera aðlögunartímabil fyrir þær breytingar sem [lög 89/2003] gera ráð fyrir. Tryggingastofnun er heimilt að senda Lyfjastofnun og landlækni upplýsingar af lyfseðlum um ávana- og fíknilyf sem sérstök hætta er á að séu misnotuð og Tryggingastofnun hefur móttekið frá lyfsöllum til að fyrrgreindar stofnanir geti sinnt eftirlitshlutverki sínu að uppfylltum skilyrðum laga um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga.]¹⁾

¹⁾ L. 89/2003, bráðkv.